

ДУМИ І БАРВИ МИТЦІВ АКАДЕМІЇ

Безгін І. Академіки. Життя в мистецтві (частина 1). — К.: ПП «Інтертехнологія», ТОВ, 2006. — 168 с.: іл.

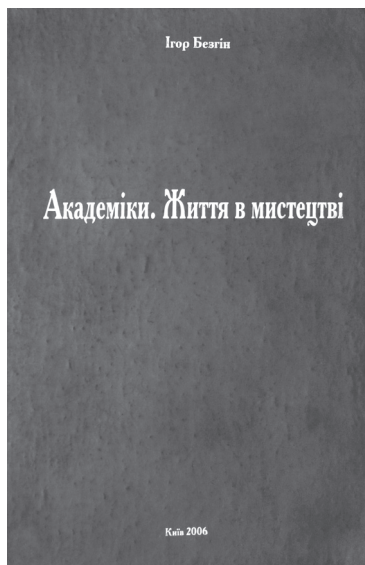
У передньому слові до видання «Академіки. Життя в мистецтві» автор повідомляє, як народилася ця книжка. А її створення справді було децю незвичайним. Свого часу академік Ігор Безгін задумав і певною мірою реалізував ідею щодо заснування та показу серії теленарисів — творчих портретів, присвячених митцям-академікам АМУ. Ним, зокрема, як автором та телеведучим, було підготовлено тексти розповідей про академіків у формі інтерв'ю та викладу думок відповідних фахівців і разом з режисером С. Залогою та оператором В. Кукурінчуком виготовлено 13 короткометражних творчо-біографічних телефільмів, які були показані телеглядачам протягом 2000—2003 років.

Складені І. Безгіним тексти і деякі ілюстративні матеріали з циклу оприлюднених телевізійних сюжетів стали після відповідного їх переосмислення та суттєвого доповнення основою рецензованої книги. Між іншим, планами І. Безгіна передбачалося підготувати творчі портрети всіх членів Академії мистецтв України. Але зі зміною власників компанії «ТЕТ» стосунки Академії з телестудією перервалися. Та автор проекту сподівається, що творча співдружність буде поновлена й продовжена. Напевне, саме тому на титульній сторінці книги під її назвою, у дужках, зазначено: (Частина 1).

Після переднього слова — звернення до читача, озаглавленого словами «Шановний читачу!», у книзі «Академіки. Життя в мистецтві» вміщено популярно викладену автором наукову розвідку під назвою «Академія мистецтв України: історія і сьогодення». Із самої назви публікації зрозуміло, що в ній мовиться про історію створення, сутність та завдання новонародженої мистецької академії в незалежній Україні. «Заснування Академії, — наголошує І. Безгін, — стало відповіддю на вимоги життя, втіленням сподівань багатьох поколінь художньої інтелігенції. Цей акт став яскравим фактом нашої історії, що має велике культурне значення, стимулом для розвитку українського мистецтва, відродження й збереження духовних традицій, активізації фундаментальних досліджень у галузі мистецтвознавства» (с. 7).

Говорячи про якісний склад Академії мистецтв України, автор констатує: академія об'єднує 103 видатних учених та митців сучасності — художників, композиторів, режисерів театру й кіно, диригентів, акторів, мистецтвознавців, керівників національних художніх колективів і театрів, вищих мистецьких навчальних закладів, які своєю активною багатогранною діяльністю зробили вагомий внесок у духовну скарбницю Української держави. Нині у складі Академії — сім Героїв України, 33 лауреати Національної премії України ім. Тараса Шевченка, 4 лауреати Державної премії України в галузі науки і техніки; 25 членів Академії мають науковий ступінь доктора наук, 63 — вчене звання професора (с. 4—5).

Становить певний інтерес роз'яснення вченим етимології та понятійної трансформації терміна «академія». Автор, зокрема, пише: «Термін «академія» сягає етимологічним корінням углиб тисячоліть і походить від імені міфічного героя Академа (Akademos). Саме на його честь було названо місцевість поблизу Афін, де в IV столітті до н. е. читав лекції своїм учням Платон, філософську школу якого почали називати «Платонівська академія». Пізніше, в епоху еллінізму (III ст. до н. е.), на Сході у IX—XV ст. та у Європі в XV—XIX ст. виникають наукові това-

риства природничого та гуманітарного спрямування, а потім і наукові центри в Італії, Франції, Німеччині, Росії, які стали називатися академіями» (с. 5).

Далі повідомляється, що одночасно з розвитком наукової думки в Європі формувалися й вищі художні школи як державні науково-творчі центри з питань пластичних мистецтв. В Україні вагомим підґрунтям розвитку різних видів мистецтва ще в XVI–XVII ст. була діяльність Києво-Могилянської і Острозької академій. Першою ж суто мистецькою академією стала заснована 1648 р. в Парижі Королівська академія живопису та скульптури. Подібні академії у XVII–XVIII ст. виникають при державницьких дворах у Відні (1692), Берліні (1696), Петербурзі (1757), Лондоні (1768).

Нагадаємо, що Україна вищої мистецької школи не мала аж до початку XX ст., коли з ініціативи передової, патріотично налаштованої художньої інтелігенції рішенням Центральної Ради Української Народної Республіки на чолі з Михайлом Грушевським від 18 грудня 1917 р. була заснована Українська академія мистецтва (як навчальний заклад), котра 1922 р. була реорганізована та перейменована на Інститут пластичних мистецтв, а в 1924 р. дістала назву Київський художній інститут. Зазнавши ще кілька перебудов та перейменувань, цей вищий навчальний заклад нині називається Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури.

Вищу художню освіту, як відомо, українські таланти здобували у Петербурзькій академії мистецтв та вищих навчальних мистецьких закладах Європи. На теренах України діяли мистецькі школи початкового та середнього рівнів. Так, з XI ст. до 20-х рр. XX ст. активно працювала Києво-Лаврська іконописна майстерня, як навчально-творчий малярський заклад. 1865 р. Одеське товариство заохочування красних мистецтв заснувало малювальну школу в Одесі. У 1869 р. художниця-просвітителька М. Раєвська-Іванова відкрила Харківську малювальну школу, яку 1912 р. було реорганізовано на художнє училище. Митець-педагог М. Мурашко 1875 р. організував Київську малювальну школу, котру в 1901 р. було перетворено на Художнє училище й підпорядковано Петербурзькій академії мистецтв. У Кам'янці-Подільському 1905 р. художник і педагог В. Розвадський заснував художньо-промислову школу з інтернатом для сільських дітей, яку 1931 р. перепрофілювали на скло-порцеляновий технікум. Існували й інші форми мистецької діяльності. Зрештою, 1917 р. з'явилася Українська академія мистецтва як навчальний заклад, а в 1996-му була заснована науково-творча державна установа — Академія мистецтв України.

Книга «Академіки. Життя в мистецтві» є оригінальною з погляду художньо-конструктивного вирішення. Текстовий матеріал та ілюстрації про кожного з академіків подано окремими, легкими щодо візуального сприйняття блоками, які починаються тонованим розворотом і вдало розміщеними на ньому шмуцтитолом, написом імені по-батькові та прізвища академіка й зазначенням відділення АМУ, професійно дібраним і закомпонованим на розвороті портретом презентованого діяча. Повторюючись, шмуцтитольні розвороти створюють структурну ритміку книги з цікавим візуальним рядом сторінково портретованих митців-академіків.

Наступний типовий розворот подає творчо-біографічні відомості про героя блоку, що доцільно й цікаво логічно. Далі йде розворот з кольоровими репродукціями творів митця, доповненими жанровими фотосюжетами із зображенням автора. Поліхромно насичені, калейдоскопічно-мозаїчні за композиційною побудовою розвороти надають виданню особливої колірної ошатності, естетичної самобутності.

Після розглянутих частин означеного шмуцтитолом блоку розміщуються, як правило, три текстові розвороти, де автор книги представляє читачеві героя блоку, провадить з ним бесіду у формі запитань-відповідей та викладає думки, відгуки про академіка-митця його колег, друзів, членів родини. При цьому кожне перше висловлення доповнюється фотопортретом промовця, завдяки чому текст набуває привабливості, стає більш цікавим для читача — адже надається можливість зіставити висловлені думки із зафіксованим фотографом й відтвореним у книзі образом сучасника, відчутти науково-творчий потенціал Академії.

У цілому книга академіка, віце-президента Академії мистецтв України, доктора мистецтвознавства, професора Ігора Безгіна «Академіки. Життя в мистецтві» — своєрідний, частковий, зріз поки що короткої історії Академії мистецтв України, який репрезентує у яскравій, науково-популярній формі одну з граней діяльності державного науково-творчого закладу.

Микола ЯКОВЛЄВ

академік, головний учений секретар АМУ,
доктор технічних наук, професор

МИСТЕЦТВО ЕКРАНА: ЧАСОПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ

Зубавіна Ірина. Екранна культура: засоби моделювання художньої реальності /
Монографія / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. —
К.: Інтертехнологія, 2006. — 288 с.: іл.

Культурні трансформації, пов'язані зі становленням інформаційного та постінформаційного суспільства, мають принципове значення не тільки для розвитку нових типів комунікацій і розгортання багатовекторних процесів глобалізації. Вони викликають радикальні зрушення у підвалинах європейської цивілізації, водночас прискорюючи процес формування планетарного людства як мультикультурної спільноти, одним із способів інтеграції якої постає екранна культура. Саме цим зумовлюється актуальність її наукового осмислення. Адже домінування екранної культури у просторі повсякденності є одним із тих істотних чинників, що відбуваються на життєтворчості сучасної людини, її екзистенціальних характеристиках, способі і стилі життя.

Вплив екранної культури на формування пізнавальних й креативних здібностей людини, її світосприйняття і, навпаки, роль індивідуального бачення митця у моделюванні художнього виміру екранної реальності — з необхідністю мали стати предметом мистецтвознавчого дискурсу. Власне дослідженню зазначених проблем і присвячена монографія Ірини Зубавіної.

Об'єктом аналізу обрано екранні твори — від перших кінопоказів і до найсучаснішої технологічної «ексцентрики» сьогодення. Отож вся понад 110-річна історія екранної культури розглядається автором під специфічним кутом зору: через специфіку інтерпретації часу і простору у річищі різних художніх течій, напрямів, авторських поетик, із зосередженням уваги на способах моделювання «іншої» реальності, тобто художнього виміру екранного світу.

Зазначений підхід має подвійне обґрунтування, оскільки, з одного боку, по центру дослідження опинився феномен світового кінопроцесу, в контексті всіх перипетій якого органічно вписано вітчизняний кінематограф; з іншого, що не менш важливо, — здійснено науковий аналіз еволюціонування кіномови паралельно з теоретичним осмисленням специфіки екранних кодів, що стає особливо актуальним в контексті концептуалізації суті суб'єктивних віддзеркалень світу. При цьому розвиток теорії кіно простежено у її ставленні до реальності: від «фотогенії» Деллюка як першого досвіду сприйняття фотографічної природи кіно — здатності відображувати реальність через досліди Кулешова і Вертова із творенням «дру-

